Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Asiantuntijalausunto
Ympäristöministeriö
Neuvotteleva virkamies
Sirje Stén

Talousvaliokunta 13.02.2026 /KAA 7/2025 vp

Asiantuntijalausunto Krääsätalous kuriin – suomalaisyritysten ja kuluttajien oikeuksien puolesta -kansalaisaloitteesta

Kansalaisaloitteessa kuvattu ongelma on ajankohtainen, sen yhteiskunnalliset vaikutukset ovat merkittävät ja ympäristöministeriö voi yhtyä aloitteen tavoitteisiin. Kuten kansalaisaloitteen tekijät toteavat, EU:n ulkopuolelta tulevien pakettien määrä on valtava. Tullin tietojen mukaan vuonna 2025 EU:n ulkopuolelta suoraan kuluttajalle tulevien vähäarvoisten tavaraerien määrä nousi Suomessa 40,5 miljoonaan ja tälle vuodelle ennustetaan eksponentiaalista kasvua. Pakettien määrä kuormittaa sekä tulli-, markkinavalvonta- että tuottajavastuuviranomaisia, jotka eivät pysty valvomaan kaikkea maahan tulevaa tavaraa.

Viranomaisten resurssien lisääminen auttaa ongelmassa vain vähän. Mahdollisesta resurssien lisäämisestä huolimatta valvontaa voidaan tehdä vain satunnaisotantoina pakettien valtavan määrän vuoksi. Kansalaisaloitteen tavoite EU:n ulkopuolisten verkkokauppaostosten vähentämiseksi on tärkeä, koska ainoastaan vähentämällä tavaramäärää vähennetään etäkaupan aiheuttamia haitallisia ympäristövaikutuksia.

Halpatuonnin haitallisia ympäristövaikutuksia

Verkkoalustoilla toimiva, erityisesti kolmansista maista tapahtuva halpatuonti ohjaa kulutusta kohti kertakäyttöisiä ja lyhytikäisiä tuotteita. Tämä lisää luonnonvarojen käyttöä, ilmastopäästöjä, haitallisten kemikaalien leviämistä sekä jätteen määrää ja jätehuollon kustannuksia.

Halpatuonnin tuotteet ovat usein laadultaan heikkoja, kemikaalipitoisuuksiltaan usein sääntelyn vastaisia ja käyttöiältään lyhyitä, jolloin ne päätyvät nopeasti jätehuoltoon. Tuotteita ei voi kierrättää, koska niiden kemikaalisisältö pilaisi koko materiaalivirran, minkä vuoksi ne joudutaan usein polttamaan materiaalin kierrätyksen sijaan. Halpatuonti heikentää myös tuotteiden uudelleenkäyttömahdollisuuksia. Hyväntekeväisyysjärjestöille ja muille uudelleenkäyttötoimijoille päätyy yhä enemmän huonolaatuisia, uudelleenkäyttöön kelpaamattomia tuotteita, joiden käsittely aiheuttaa toimijoille lisäkustannuksia ja kuormittaa jätehuoltoa. Ilmiö kasvattaa luonnonvarojen ylikulutusta ja vaikeuttaa kiertotalouden tavoitteiden saavuttamista.

Ongelma tuottajavastuun toteutumisessa

Ympäristöministeriön hallinnonalalla halpatuonnin haitat näkyvät erityisesti tuottajavastuun toimivuuden ja sen valvonnan ongelmina. Suurimpia etäkaupan kautta tulevia tuottajavastuun alaisia tuoteryhmiä ovat pakkaukset, akut ja paristot, sähkö- ja elektroniikkalaitteet sekä jatkossa myös tekstiilit, asusteet ja jalkineet (tuottajavastuu tulee voimaan 2028).

EU:n tuottajavastuusääntely edellyttää valmistajia ja maahantuojia vastaamaan tuotteidensa jätehuollosta ja kierrätysvelvoitteista, tämä vastuu toteutetaan liittymällä tuottajayhteisöön, joka

hoitaa velvoitteet jäsentensä puolesta. Kolmansista maista toimivat verkkokauppatoimijat eivät kuitenkaan tyypillisesti liity Suomen tuottajayhteisöihin. Tämän seurauksena kotimaiset tuottajat joutuvat maksamaan myös ulkomaisten toimijoiden aiheuttamat jätehuoltokustannukset, kilpailuasetelma vääristyy kotimaisten toimijoiden tappioksi ja jätehuollon kustannukset nousevat.

Valvonnan ulottaminen EU:n rajojen ulkopuolelle on käytännössä erittäin haastavaa. Valvontaviranomaisen ja tuottajayhteisön yhteistyönä on tehty työtä kiinalaisten verkkoalustojen saamiseksi vapaaehtoisesti tuottajayhteisöjen jäseniksi alustallaan myyvien tuottajien puolesta. Tätä ei kuitenkaan EU-lainsäädännön mukaan voi edellyttää verkkoalustalta, koska varsinaisia tuottajia ovat verkkoalustalla tuotteitaan myyvät yritykset, joita on satoja tuhansia. Tästä syystä viime viikolla julkistettu uutinen siitä, että Temua Euroopassa edustava Whaleco Technology Limited on rekisteröitynyt Suomen Pakkaustuottajat Oy:n (SPT) asiakkaaksi, oli ilahduttava. Tämä osoitti kuitenkin Temun aktiivisuutta vain yhdeltä tuottajavastuualalta, pakkauksista. Edelleen muiden tuottajavastuualojen tuottajavastuut ovat pääosin hoitamatta. Kuluttajat ostavat verkkoalustoilta tuottajavastuun alaisia tuotteita kuten akkuja, paristoja, sähkö- ja elektroniikkalaitteita, mutta niiden myyjät eivät ole hoitaneet tuottajavastuuvelvoitteitaan.

Valvontaongelmia aiheuttavat valtava määrä etämyyjiä suhteessa valvontaresursseihin, puutteelliset tekniset työkalut, rajalliset mahdollisuudet saada tietoja EU:n ulkopuolisilta toimijoilta ja lainsäädännön rajoitteet.

Kansalaisaloitteen ehdotus

Kansalaisaloitteentavoite saada kuluttajia tilaamaan vähemmän tavaraa EU:n ulkopuolisilta toimijoilta on kannatettava. Siihen, onko kansalaisaloite ehdottama mainontakielto välineenä mahdollinen kansallisesti, ei ympäristöministeriön asiantuntemus riitä. Tällaiset kiellot eivät ole ympäristöministeriön hallinonalaa, mutta mahdollista on, että markkinointikielto voitaneen katsoa EU:n kilpailusääntöjen vastaiseksi. Toisaalta harhaanjohtavaan markkinointiin puuttuu EU:n direktiivin harhaanjohtavista kaupallisista menettelyistä (UCPD), jota on uudistettu osana vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviä ja jota toimeenpannaan parhaillaan kansallisesti työ- ja elinkeinoministeriössä. Direktiivi kieltää viestinnän/markkinoinnin, joka voi johtaa harhaan, painostaa yms. ja tämä lainsäädäntö koskee myös verkkoympäristöjä. Valvonta ja valvontatoimien kohdentaminen sekä mahdollisessa kansallisessa tai EU:n mainontakiellossa on kovin vaikeaa sekä resursseja vaativaa, kun toimija on EU:n ulkopuolelta.

Mahdollisuuksia halpatuonnin hillitsemiseksi

Koska kuluttaja tekee usein päätöksensä hinnan perusteella ja kiinalaiset verkkoalustat myös ruokkivat turhaa kulutusta alhaisilla hinnoilla, yksi mahdollinen vaihtoehto tasapuolisen kilpailun takaamiseksi ja turhan ostelun tyrehdyttämiseksi on nostaa jollain tavoin tuotteiden hintaa. Tässä onkin EU:n tulliuudistuksessa päästy jo eteenpäin ja vähäarvoisten pakettien tullivapaudesta ollaan luopumassa. Tuottajavastuumaksujen saaminen etäkaupan tuotteen hintaan voisi toimia myös hinnannostajana.

Ympäristöministeriö on ollut mukana työ- ja elinkeinoministeriön työryhmässä, joka käsitteli halpatuonnin ongelmia ja etsi ratkaisuja niihin. Yhteismarkkinalla ratkaisujen löytäminen on

melko vaikeaa ja osa ratkaisuista voidaankin tehdä vain EU-tasoisella lainsäädännöllä. Ympäristöministeriö kuitenkin ehdottaa kansallisena toimena, että selvitettäisiin mahdollisimman pikaisesti, voisiko tulli kerätä tuottajavastuun maksut tullimaksujen yhteydessä kolmansista maista suoraan kuluttajalle myydyistä tuotteista. Esimerkiksi Latviassa tuottaja maksaa veron tullissa, ellei se kuulu tuottajayhteisöön. Tällainen järjestelmä voisi mahdollistaa EU:n ulkopuolisen etäkaupan osallistamisen tuottajavastuun kustannuksiin ja reilumman kilpailun. Selvitys tulisi tehdä valtionvarainministeriön ja ympäristöministeriön sekä tullin yhteishankkeena ja se vaatii resursseja. Jos selvitys osoittaisi mallin toimivan, tarvitaan useita lainsäädännön muutoksia.

Kunnes ratkaisuja löydetään, tuottajavastuun valvova viranomainen, lupa- ja valvontavirasto, jatkaa hyvää yhteistyötä muiden EU-maiden kanssa etäkaupan saamiseksi tuottajavastuun piiriin ja ympäristöministeriö jatkaa omalla hallinnonalallaan vaikuttamista EU:ssa lainsäädännön muuttamiseksi niin, että EU:n ulkopuolinen halpatuonti saataisiin kuriin.